

NİZAMI GÖNCƏVİ ADINA MİLLİ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI MUZEYİ - 80

Nizami Muzeyinin müasir elmi şəkli

(əvvələ ötən sayımızda)

Nizami Muzeyində dayı-şıklıkların səhəbt aqarcən, albəttə ki, on sirlarda "söz mebədinin" müasir şəklini müəyyənleşdirən elmi-texniki təchizatın uğurlu tətbiqi məsesi-lesini dəqiq ayrımlıdır: yəni, artıq, Nizami Muzeyi kompleks avtomatlaşdırma-komplek-terləşdirmə sistemine tam keçmiş, muzey - planetar - qlo-bal xəbərleşmə sistemine - in-ternete qoşulmuşdur. Bu gün muzeyde multimedia texnologiyası, yen virtual məkan sistemi fealiyyət göstərməkdədir. Ekspozisiyadırda audio-visuel köməkçilərdən geniş istifadə olunur. Auditiv köməkçilərə ek-skursiyada istifadə edilən ses materialı, kino, televizyon, müxtəlli avadanlıqlar, daxili. Ayndır ki, ses materialı, kino, şair və yaçı, aktyorlar çıxışları, rəssam, arxeoloq, ta-rıxiçilərin müsahibələri və ya Cobus-tandan qaval daşının səsi təməscənin görme, eştirme organına emosional, birbaşa təsir edə bilir.

Nehayət, Ali Attestasiya Komisiyasının 2019-cu il tarixi ilə Nizami Muzeeyinə Müdafia fədaiyi tətbiq olundu. Nizami Muzeyinin "Sənəsi", "Sevgili canan" romanlarında dahi Üzeyir Hacıbəylinin bestələrinə mü-nasibat, maraq daha emosional idi.

Yerindəcə qeyd etməliyim ki, müasir innovasiyaların tətbiqi ekspozisiyanın enənəvi harmoniyasına, bedii-tarixi bütövüyünə xalal gelir-memelidir ki, muzeyimizdə bu hallar-ı ciddi əmal olunmamışdır. Yəni, yeni innovasiyalar orijinal eksponta-nların qəvrənləşməsinə heç vəchələ ma-ne olmur, enənə və işi olduğu kimi varişlərə ötürülür.

Bütöv bindən daxil olmaqla Nizami Muzeyinin ekspozisiyi - 30-a yaxın şəhəri salonu video-müşəhidi sistemini ilə korunur. Zəlların hər birində hemin ekspozisiyanın bedii, elmi matnını aydınlaşdırın 3 dildə monito-rur qurşarırlı. Muzeyin tacibürli, peşəkar izahatçıları 6 dilde yüksək seviyyəli ekskursiyalar aparırlar.

Bu arada Nizami Muzeyinin peykərləri sayılan Sergey Yesenin adına Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələri Mərkəzi və Xaçani Şirvani adına Aran Regional Şöbəsi muzeylərini də anmaq yerine düşər. Muzeyinin məcburi köçkünl filialı X.Natəvan adına Ədəbiyyat Muzeyi inanırmış, ləp yaxınlarda doğma Qarabağda bərəqər olacaqdır. Nizami Muzeyində tətbiq edilən hər cur texniki yeni-liliklər həmin filiallarda da uğurla keçirilməkdədir.

2003-cü ildən başlayaraq Muzeyin elmi istiqamətində fealiyyəti yenidən şəkilləndirilmişdir. Bir sırada yeni elmi şəbəkələr yaradılmış, elmi dərəcəsi olan yeni kadrlar muzeyə celb edilmişdir. Muzeyə elmi-tədqiqat işləri yeniləm sahələrinə həsih et-mekle, daha darılınmışdır. Muzeyimizdə elmi-tədqiqat və yaradıcılıq (rəssamlıq, bərpa, audio-video şöbəsi) işi bir tərəfdən muzeyin profilinə uyğun aparılır, digər tərəfdən muzeyin sosial və elmi institutlarının tərkib hissəsi kimi fealiyyəti üzrə müəyyənleşdirilir. Muzeyinəsasi şəhəsindən tədqiqat işi ayrıca mədəniyyətin mərkəzindən tətbiq olunur.

Artıq uzaq illərdə Nizami Muzeyi adəb-iyyat və mədəniyyətin müxtəli iftisaları üzrə felsefə və elmlər doktoru hazırlığı məqsədilə dissertantura və doktorantura qəbuluları həyata keçirir.

2010-cu ildən bu günə kimi akademik R.Hüseynovun rəhbərliyi ilə Nizami Muzeyində AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər Bolmesinin nəzərdində Respublika Elmi Tədqiqatları Əlaqələndirme Şurası fealiyyət göstərir. EA və ali məktəblərin görkəmlər alımlarından təşkil olunmuş Süra, yüzlərə qəngəc tədqiqatçılara aktuallı elmi mövzular hevələtmişdir.

Nehayət, Ali Attestasiya Komisiyasının 2019-cu il tarixi ilə Nizami Muzeeyinə Müdafia fədaiyi tətbiq olundu.

2003-cü ildən Nizami Muzeyinin Elmi Şurası respublikanın görkəmlə alını və sənət adamlarının toplandığı elm və sənət məkanına çevrilmişdir. Vaxtı ile bu tərkibde Anar, Nizami Cəfərov, Cəfər Qayıb, Sabir Rüstəmxanlı, Tofiq İsmayılov, Möhsün Nağıylov kimi dəyerli mülki ziyalılarımız fealiyyət göstərmişlər. Bu gün də Elmi Şurasının üzvləri olan EA mübüñi üzvü Nüshə Arası, görkəmlər türkolog Tofiq Melikli, əlyazmalar üzrə nadir mütəxəssis sayılan Paşa Əliçögü (Kərimov), Rəssamlıq Akademiyasının prorektoru, professor Salabək Məmmədov, həykelşəhər Akif Əsgərov, prof. Nadir Məmmədi və b. kimi dəyerli alim və sənət adamları öz məslehdət və təkliflərini söyləməkdərlər.

Muzeyin Elmi Şurasının nəzərdində Elmi Seminarlar fealiyyət göstərir. Bu seminarlarda çağdaş adəb-iyyat-sünsəsi və medəniyyətinin aktual problemlərinə həsr edilmiş mövzular ister muzeyin elmi aməkdaşları, həm də respublikanın dəyerli ziyalıları tərəfindən təhlil edilir, mütəxəssislər çapda hazırlanır.

Nizami Muzeyində artıq anənə şəklini alan, ırs kimi yeni nəsillərə ötürülmüş bir vacib məqamı da vurğulamaq istərdim. Muzeyin həm respublikada, həm də onun hüdudlarından kəndərdə yeni filiallarının açılması və yeni muzeylərin yaradılmasında müstəsnə rolu qeyd edilmişdir.

Çoxəslik Azərbaycan adəb-iyyatı ilə bağlı nadir ekspontatların mühafizə edidili Nizami Muzeyinin tarixi simalarına ev xatira muzeylərinin yaradılması muzey eməkdaşlarının elmi-nəzari köməkli ilə mövzü-ekspozisiya planlarının tərtib edilən tətbiqi ilə zaman-zaman həyata keçiriləcəkdir. Bu gün xaricdə bərə səra Azərbaycan adəb-iyyatına, tarixi şəxsiyyətlərinə, abidə komplekslərinə təsdiq olundur. İctimai xadim Əlimər bay Topçubaşovun məzar daşının ölkəye getirilmesi (hərəz Muzeyin ekspozisiyadən sərgilənir). Sen-Klu məzarlığında bəylik mələtəvər insanının yeni qəbiristənə abidəsinin salınması, Sloveniyada ofsayn qəhrəman Mehdi Hüseyinzadənin xatirə muzeyinin (eyni zamanda Nizami Muzeyində Sovet İttifaqı qəhrəmanı, həm də gəzel şeirlər müellifi) qəhrəmanı, qəhrəman asgərə xüsusiğunun açılışası Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğu nəzərdində Memorial Sogırım muzeyinin mövzü-ekspozisiya planının tərtibi məhz Nizami Muzeyində məxsusdur.

Qeyd etdiyimiz kimi muzeyin sərgi salonları, fondu müxtəlli xatirə əşyaları, qədim çap kitablari, orijinal oflo, təsviri sənət əsərləri, həykel-tarixişəhər nümunələri ilə idən-ile zəngin-

laşır. Bu kolleksiyalar içərisində an son Olyazmalar fondunu daxil olan Resul Rza, Nigar Rəfibəyli, Əkrem Cəfər, Kəmal Talibzadə, Cavad Heyət, Həbib Sahir, Qılman İlkin, Zeynal Xəlil, Zəlimən Yaqub və digər ədəbi şəxsiyyətlərin ırsını xüsusi qeyd etmək istəyirəm. Bu arada bir dəyəri mövzum da diqqətində tutulmuşdur. Nizami Muzeyindən əlavə, "Varlıq" jurnalının redaktori Cavad Heyətin gəşəsi ilk dəfə olaraq Azərbaycan adəb-iyyatı Muzeyindən təməscələrin ixtiliyarına verilmişdir.

Yalnız ekspozisiya və tədqiqat şöbələri deyil, bütövükde muzey bo-yunca keyfiyyət və məzmun deyişikliklər bütün sahələri etibar etməkdədir. Dəya bilerəm ki, fond işinin elmi əsaslarla təkili, yəni fondun komplektləşdirilməsinin elmi əsasları, fond, arxivin elmi qeydiyyatı, muzey kitabxanasının elmi elektron vəziyyəti müasir innovasiyalara uyğun qurulmuşdur. Artıq neçə ilər muzey kitabxanası "IRBIS-64" avtomatlaşdırılmış informasiya sistemi programmı ilə çalışmaqdır. Son dövrlər yaradılan "Ədəbi salname, Bedii-sənədi kinoxronikal" şəbəsə muzeyde keçirilən adəbi-bədi görüşləri, yubiley tədbirlərini, ayri-ayri görkəmlə şəxsiyyətlərdən müsahibələri ləntərin yaddaşına köçürməklə müşğuldur. Muzeyin "Fonoteka və video xronika" bölməsi, bədərli materialları qeydiyyatdan keçirir, texniki, adəbi redakta edib "Meclis" toplusu üçün çapa hazırlayırlar.

Nizami Muzeyinin en möhtəşəm salonu bu gün "Cümhuriyyət zalı" adını daşıyır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ərafəsində muzeyin direktori akademik R.Hüseynovun təşəbbüsü ilə Bakıda əməkdaşlığı və muzeyin en unikal məkanlarından olan zalə bu adla təsdiqli verilir. Bu dövrlə məşşələ olan tarixçiləri çıxmış, geniş elmi-adəbi ictimaiyyətə malum tarixin malum olmayan bir tərəfi de ondadır ki, 1918-ci ilin 15 sentyabrında Qaftaq İslam Ordusunun köməyi ilə Bakı azad edilir, Bakı paytaxt olunmağa hökumət Gəncə-dən Bakı köçürürlər. O zaman Nizami Muzeyinin yerdə Metropol mehmanxanası yerləşirdi. Hotel Azərbaycan hökumətinin ixтиyariyyətinde, yeni hökumət bu bina da yerləşməye və yaşamasına başlayır. Bu bina - hemin zaldı Mehmed Əmin Resulzadə Həsən bəy Ağayev, Fətəli xan Xoyski, Nasib bəy Yusifbəyli, Xudadat bəy Refibəyli və b. işləmiş, həm da yaşaması.

"İstiqlal" küçəsindən ucalıldan "İstiqlal" abidesinin bir addimlığında yerləşən Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin - Nizami Muzeyinin en geniş, işıqlı, cox yarlısalı salonu həm in tarixi yaradınan - böyük azərbaycanlıları uca xatirəsine ehtiram nüşəsi kimi "Cümhuriyyət zalı" adını daşıyır.

Nizami Muzeyi yaradıldığı gündən adəb-iyyat, sənət, humanist, kulturoloji, felsefi imkanları "Muzey dili" ilə 80 ilər ziyyərətsinə çatdırır.

Tarixin ne məqsədilə, in adla yaradılması, 80 ilde hansı adlara deyişdirilməsinə rəğmen Nizami Muzeyinin başlıca məramı, məqsədi, yolu bürüd: məxsus olduğu xalqın, yaşı minillərlərə ölçülən milli, bedii düşün-cəsinin, bedii fikrini, böyük sözünün, unikal sənətini qorumaq, araşdırmaq, təbliğ etmək və varislarına - gələcəyə ötürməkdir.

Xatirə BƏŞİRLİ,
AMEA Nizami Ganjavi adına
Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı
Muzeyinin elmi işlər üzrə direktor
müavini, professor